

FYODOR
DOSTOYEVSKI
**Karamazov
Kardeşler**

Çeviri: AYŞE HACIHASANOĞLU

♥ can
klasik

FYODOR DOSTOYEVSKI
KARAMAZOV
KARDEŞLER

Can Klasik

Karamazov Kardeşler, Fyodor Dostoyevski
Rusça aslından çeviren: Ayşe Hacıhasanoğlu
Bratya Karamazovy

© 2010, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2010

Özel baskı 1. basım: 2018

5. basım: Mart 2020, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen
Editör: Faruk Duman

Kapak fotoğrafı: Dilara Arısoy
Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2
Topkapı-Zeytinburnu
Sertifika No: 46025

ISBN 978-975-07-3824-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 252 59 88 252 59 89 Fax: 252 72 33

canyayinlari.com/9789750738241

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika no: 43514

FYODOR DOSTOYEVSKİ
KARAMAZOV
KARDEŞLER

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
AYŞE HACİHASANOĐLU

Kapakları çağdaş fotoğrafçıların özgün yorumlarıyla
hazırlanan Can Klasikleri:

- Babalar ve Oğullar*, İvan Turgenyev
Beyaz Geceler, Fyodor Dostoyevski
Büyük Umutlar, Charles Dickens
Çılgın Kalabalıktan Uzak, Thomas Hardy
De Profundis, Oscar Wilde
Emma, Jane Austen
Frankenstein, Mary Shelley
Genç Werther'in Acıları, Johann Wolfgang Von Goethe
Goriot Baba, Honoré de Balzac
Karamazov Kardeşler, Fyodor Dostoyevski
Karanlığın Yüreği, Joseph Conrad
Komünist Manifesto, Karl Marx - Friedrich Engels
Michael Kohlhaas, Heinrich Von Kleist
Nedir Gene Deli Gönlünü Çelen, Sappho
Notre-Dame'in Kamburu, Victor Hugo
Prens, Niccoló Machiavelli
Savaş ve Barış, Lev Tolstoy
Vahşetin Çağrısı, Jack London
Yeraltından Notlar, Fyodor Dostoyevski
Zamanımızın Bir Kahramanı, Mihail Lermontov

Dostoyevski'nin Can Yayınları'ndaki Diğer Kitapları

- Budala / roman*
Amcanın Düşü / roman
Tatsız Bir Olay / uzun öykü
Beyaz Geceler / roman
İkiz / roman
Yeraltından Notlar / roman
Yufka Yürek / öykü
Ölümler Evinden Notlar / roman
İnsancıklar / roman
Suç ve Ceza / roman

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, 1821'de Moskova'da doğdu. Petersburg Askerî Mühendislik Okulu'nu bitirdikten kısa bir süre sonra edebiyatla uğraşmak için askerlikten ayrıldı. İlk romanı *İnsancıklar* (1846), dönemin ünlü eleştirmeni Belinski'den büyük övgü aldı. Daha sonra art arda *Ev Sahibesi*, *Beyaz Geceler* ve *Bir Yufka Yürekli*'yi yayımlayan Dostoyevski, *Netoçka Nezvanova* adlı romanının yayımlandığı sıralar, devlet düzenini yıkmaya çalıştığı gerekçesiyle tutuklandı, ölüm cezası Sibiry'a'da dört yıl ağır hapis cezasına çevrildi. Serbest bırakıldıktan ve çocuklu dul bir kadınla evlendikten sonra kaleme aldığı *Stepançikovo Köyü'nün* (1859) ardından yayımlanan *Ölümler Evinde Anılar* (1861-62), Dostoyevski'nin başlangıçtaki başarısını yeniden gündeme getirdi. Aynı sıralar yayımlanan *Ezilenler* (1861), eleştirmenlerin tepkilerine hedef olmasına karşın okurlarca beğenildi. 1862 yazındaki bir Avrupa gezisinin ardından *Yeraltından Notlar* adlı romanı tefrika edil-meye başladı. Karısı ile kardeşini yitirdikten sonra borç içindeyken, bir yayıncıdan aldığı avansla Avrupa'ya kaçtı. Tek umudu, artık tutkunu haline geldiği kumardı. Ama tüm parasını rulette yitirdikten sonra güçlükle Rusya'ya döndü ve *Kumarbaz* (1866) adlı romanını yayımladı. Aynı yıl tamamladığı *Suç ve Ceza*, eleştirmenleri ve okurları hemen büyüledi. 1867'de Anna Snitkina'yla evlenerek yeniden yurtdışına çıktı, dört yıl Rusya'dan uzak kaldı. Alçaltıcı bir yoksulluk içinde geçen bu dönem boyunca ülkeden ülkeye dolaştı. Bütün bu güçlülere, sara nöbetlerine, vazgeçemediği kumar tutkusuna, ilk çocuklarının trajik ölümüne katlanan genç karısı, bağlılığını bir an yitirmeden ona gerçek aşkı tattırdı. Dostoyevski, bu ağır yaşam koşulları altında da sendelemeyerek ikinci başyapıtı *Budala'yı* (1870) yazdı. *Budala'yı*, 1870'te *Ebedî Koca*, 1872'de *Ecinniler*, 1875'te *Delikanlı* izledi. *Karamazov Kardeşler*'i (1879-80) yazmaya başladığında, artık ülke çapında tanınan ünlü bir yazardı. Şair Aleksandr Puşkin'in ölüm yıldönümünde yaptığı konuşmayla büyük etki uyandıran Dostoyevski, 1881'de Petersburg'da öldü.

Ayşe Hacıhasanoğlu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü 1973 yılında bitirdikten sonra yedi yıl çevirmen olarak SSCB Büyükelçiliği Basın Bürosu'nda çalıştı. Bu dönemde "Ekim Devrimi Sonrası Türkiye Tarihi" ve "Bir Karagün Dostluğu" çevirileri yayımlandı. Daha sonra çalıştığı bankadan emekli oluncaya dek çeviriye ara verdi. Dostoyevski'den *Karamazov Kardeşler* ve *Uysal Kız*, Tolstoy'dan kısa öyküler, *Kafkas Esiri* ve *Diriliş*, Turgenyev'den *Babalar ve Oğullar*, Maksim Gorki'den seçme öyküler *Makar Çudra*, *Bozkırda*, *Seyirciler*, *Amerika'dan İtalya'ya*, *Edebi Portreler* ve Aleksandr Bogdanov'dan *Kızıl Yıldız* çevirileri arasındadır.

DİLARA ARISOY, 1988'de doğdu. Sosyoloji lisansını Koç Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra yüksek lisansını Londra'da University of Westminster'da yapmıştır. İstanbul'a döndükten sonra Hellen Van Meene, Martina Hoogland Ivanow, Katja Noppes, Calin Kruse ve *Der Greif* dergisi önderliklerinde gerçekleşen atölyelere katılmıştır. 2018'de Casa Dell'arte konuk sanatçı programına katılmaya hak kazanmıştır. Son projesi *Penumbra* Failbooks tarafından bir fanzin derlemesinde basılmış, Avrupa, Amerika ve Japonya'da bulunan fotoğraf-kitabevlerinde yerini almış ve İsviçre'de bulunan Winterthur Fotoğraf Müzesi'nin koleksiyonuna girmiştir. Çalışmaları çeşitli ulusal ve uluslararası platformlarda sergilenmeye devam ediyor.

*“Size dođrusunu söyleyeyim, buđday tanesi
toprađa dūşüp ölmedikçe yalnız kalır.
Ama ölürse çok ürün verir.”*

(Yuhanna 12:24)

İÇİNDEKİLER

Yazardan 11

BİRİNCİ BÖLÜM 15

Birinci Kitap
Bir Ailenin Öyküsü 17

İkinci Kitap
Yersiz Bir Toplantı 53

Üçüncü Kitap
Şehvet Düşünleri 133

İKİNCİ BÖLÜM 227

Dördüncü Kitap
Çırpınışlar 229

Beşinci Kitap
Pro ve Contra 297

Altıncı Kitap
Rus Rahibi 395

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 455

Yedinci Kitap
Alyoşa 457

Sekizinci Kitap
Mitya 509

Dokuzuncu Kitap
Hazırlık Soruşturması 621

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 711

Onuncu Kitap
Çocuklar 713

On Birinci Kitap
Ağabey İvan Fedoroviç 779

On İkinci Kitap
Adli Hata 909

Sonsöz 1045

YAZARDAN

Kahramanım Aleksey Fedoroviç Karamazov'un yaşamöyküsüne başlarken bir parça kararsızlık içindeyim. Neden dersiniz: Aleksey Fedoroviç'i kahramanım olarak adlandırmama karşın onun hiç de büyük bir adam olmadığını biliyorum. Bu yüzden de şunun gibi kaçınılmaz bazı sorular sorulacağını tahmin ediyorum: Şu sizin Aleksey Fedoroviç hangi açıdan dikkate değer birisidir, onu niye kahramanınız olarak seçtiniz? Ne yapmış ki? Kimdir, nasıl tanınır? Bir okuyucu olarak ben, neden onun yaşamındaki olayları incelemek için zaman harcamak zorunda kalıyorum?

13

Son soru, en kötü, en uğursuz olanıdır, çünkü bu soruya sadece şu yanıtı verebilirim: "Romanı okuyunca kendi gözlerinizle göreceksiniz." Peki, ya romanı okur da benim Aleksey Fedoroviçimin önemini göremeyecek ve kabul etmeyecek olurlarsa? Böyle söylüyorum, çünkü bunu üzülmeye tahmin ediyorum. Benim için o, dikkate değer birisidir ama bunu okuyucuya anlatmayı becerebilecek miyim, işte bundan emin değilim. Mesele, onun belki de bir eylem adamı, ama belirsiz, ortaya çıkmamış bir eylem adamı olmasındadır. Bununla birlikte, şu yaşadığımız günlerde insanlardan açıklık beklemek tuhaf olurdu. Ancak herhalde şu husus yeterince kesindir: Bu adam, tuhaf, hatta acayip biridir. Ama tuhaflık ve acayıklık, özellikle herkesin genel karışıklık içinde ayrıntıları bir araya toplama-

mak ve küçücük olsun genel bir anlam bulup çıkarmak istediğinde yarardan çok zarar verir. Tuhaf bir adam da çoğunlukla kendine özgü özellikler ve toplumdan ayrılma demektir. Öyle değil mi?

Eğer bu son tezi kabul etmiyorsanız ve “Öyle değil” veya “Her zaman öyle değil” yanıtlarından birini veriyorsanız o zaman kahramanım Aleksey Fedoroviç’in önemi konusunda duyduğum cesaret belki de artar. Çünkü tuhaf adam sadece “her zaman” değil, çoğu zaman başkılıklara sahiptir, tam tersine belki de o, kimi zaman içinde bir bütünün özünü taşıyordur, döneminin geri kalan tüm insanları ise rüzgâra kapılmış, nedense bir süre ondan kopmuşlardır.

14 Bunlarla birlikte hiç de ilginç olmayan bu karışık açıklamalara girmeyebilir, önsözsüz de başlayabilir, hoşlarına giderse okurlar, diyebilirdim. Ancak sorun, elimde sadece bir yaşamöyküsü, ama iki roman olması. Asıl roman ikincisi, yani kahramanımın zamanımızdaki, özellikle içinde bulunduğumuz andaki hayatını anlatan romandır. Birinci roman ise bundan on üç yıl öncesinde geçmiştir ve hatta bu, bir roman bile değil, kahramanımın ilk gençliğinden alınmış bir dönemdir. Birinci romanı yazmadan yapamazdım, çünkü o zaman ikinci romandaki pek çok şey anlaşılmazdı. Ama benim ilk başta karşılaştığım zorluk böylece daha da artmış oluyor: Eğer ben, yani bu yaşamöyküsünün yazarı, böylesine gösterişsiz ve belirsiz bir kahraman için bir romanı bile fazla buluyorsam iki romanla nasıl ortaya çıkabilirim ve yaptığım bu küstahlık nasıl açıklanabilir?

Bu soruların yanıtları içinde kaybolurken onları çözümsüz bırakmaya karar veriyorum. Basiretli bir okuyucu, benim en başından beri sözü buraya getireceğimi pek tabii ki çoktan anlamış ve kısır sözlerle değerli zamanını boşa harcadığım için bana kızmıştır. Artık buna doğru yanıt vereceğim: Bu boş sözleri ve değerli zamanınızı birincisi nezaketten, ikincisi kurnazlıktan harcadım.Yine de önceden bir şekilde uyarıda bulunmuş oluyorum böyle-

likle. Bununla birlikte, romanın “bir bütünün esaslı birliği içinde” kendiliğinden ikiye bölünmüş olmasına memnunum: Okuyucu birinci öyküyle tanıştıktan sonra artık ikincisine başlamaya değer mi, değmez mi kendisi karar verecektir. Kitabı birinci öykünün ikinci sayfasından sonra bir daha açmamak üzere bırakmak konusunda hiç kimse hiçbir şeyle bağlı değildir. Ama tarafsız bir yargıda bulunurken yanılmamak için ne yapıp edip kitabı sonuna kadar okumak isteyecek nazik okurlar da vardır elbette. Örneğin tüm Rus eleştirmenler böyledir. Böylelerinin karşısında insanın yüreği hafifliyor. Tüm özenlerine ve iyi niyetlerine rağmen yine de öyküyü romanın birinci bölümünde bırakmayı bu insanlar için en doğal bahane sayıyorum. İşte bütün önsözüm bu. Bunun fazlalık olduğunu kesinlikle kabul ediyorum, ama artık yazılmış olduğuna göre bırakalım kalsın.

Şimdi konumuza gelelim.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ KİTAP

..... BİR AİLENİN ÖYKÜSÜ

19

I

FEDOR PAVLOVİÇ KARAMAZOV

Aleksey Fedoroviç Karamazov, bölgemizin büyük çiftlik sahibi, bundan tam on üç yıl önce, yeri gelince anlatacağım acıklı ve karanlık ölümüyle pek tanınan, şu anda da hâlâ hatırlanan, Fedor Pavloviç Karamazov'un üçüncü oğluydu. Bu "büyük çiftlik sahibinden", bütün hayatı boyunca çiftliğinde hemen hemen hiç oturmadığı halde bizim oralarda ona böyle derlerdi, hemen birkaç söz edeceğim. Bu, oldukça az karşılaşılabilecek tuhaf bir tipti. Sadece kötü ve ahlaksız bir tip olmakla kalmayıp ayrıca ahmak biriydi. Ama mallarını mükemmel şekilde çekip çevirebilen ahmaklardandı. Galiba becerebildiği tek iş de

buydu. Fedor Pavloviç işe hemen hemen sıfırdan başlamıştı. Çok küçük bir çiftlik sahibiydi. Başkalarının sofralarına koşar, dalkavukluk etmeye çalışırdı. Yine de öldüğünde üzerinden yüz bin ruble kadar nakit para çıkmıştı. Bununla birlikte, tüm yaşamı boyunca bölgemizin en ahmak kaçıklarından biri olmaya devam etmiştir. Bir kez daha tekrarlıyorum: Burada söz konusu olan aptallık değildir; bu kaçıkların çoğu oldukça akıllı ve kurnazdır, ahmaklık ise bir tür özel, ulusal özelliktir.

İki kez evlenmişti, üç oğlu vardı: en büyüğü, ilk karısından Dmitriy Fedoroviç, diğer ikisi ise ikinci karısından İvan ve Aleksey. Fedor Pavloviç'in ilk karısı, yine bölgemizin toprak sahiplerinden, oldukça zengin ve tanınmış, soylu Miusovlardandı. Drahoması vardı, dahası güzel, üstelik de şimdiki neslimizde pek sık rastlanmasına rağmen eskiden arada bir ortaya çıkan zeki kızlardandı. Bu kız, nasıl olmuştu da o zamanlar herkesin “geri zekâlı” dediği böyle önemsiz bir adamla evlenebilmişti, bunu anlatmaya hiç girişmeyeceğim. Geçmişte kalan “romantik” kuşaktan bir kız tanıyordum. Bu genç kız, istediği zaman rahatlıkla evlenebileceği bir beyefendiye duyduğu birkaç yıllık anlaşılmaz bir aşktan sonra ölmüştü. Kendi kendisine aşılmaz engeller icat etmiş ve fırtınalı bir gecede, kayalığa benzeyen yüksek bir kıyıda oldukça derin ve hızlı akan bir nehre atlamış, bu nehirde kesinlikle kendi kaprisleri yüzünden, sadece Shakespeare'in Ophelia'sına benzemek yüzünden ölüp gitmişti. Dahası, çok önceden gözüne kestirdiği ve pek beğendiği bu kayalık o kadar şairane bir yer değil de bayağı, dümdüz bir kıyı olsaydı belki de bu intihar hiç olmazdı. Bu gerçek bir olaydır ve kabul etmek gerekir ki, bizim Rusların yaşamında son iki ya da üç kuşaktır buna benzer olaylar az değildir. Bunun gibi Adelaida İvanovna Miusova'nın davranışı da kuşkusuz başkalarına ait eğilimlerin ve öfkenin tutsağı olmuş bir düşüncenin yankısıdır. Belki de kadın bağımsızlığını ilan etmek, toplumsal koşullara, akrabalarının ve ailesinin despotluğuna karşı çıkmak istemiştir. Her an faaliyette bulu-

nan hayal gücü ise onu, diyelim ki sadece bir anlığına Fedor Pavloviç'in, taşıdığı dalkavukluk unvanına ve kötü niyetli bir soytarıdan başka bir şey olmamasına rağmen, bu hep iyiye doğru giden geçiş döneminin en yürekli ve en alaycı insanlarından biri olduğuna inandırmıştır. İlginç olan bir şey de bu işin kaçırılarak gerçekleşmiş olmasıydı ve bu durum Adelaida İvanovna'yı pek cezbetmişti. Fedor Pavloviç ise o zamanlar böyle tuhaf ve beklenmedik tüm olaylara sosyal durumu bakımından da daima hazırdı, çünkü ne olursa olsun kendine bir mevki sağlamayı, iyi bir aileye yamanmayı ve çok cazip bir drahome elde etmeyi şiddetle istiyordu. Karşılıklı aşka gelince, işte bu galiba hiç yoktu, ne gelinin tarafından, ne de Adelaida İvanovna'nın bütün güzelliğine rağmen Fedor Pavloviç tarafından. Tüm yaşamı boyunca aşırı şehvet düşkünü olmuş, sadece bir işaretle kim olduğuna bakmadan hemen bir kadının eteğine yapışmaya hazır biri olan Fedor Pavloviç'in yaşamında bu olay, bir benzeri daha olmayan bir olaydı. Bir tek bu kadın onda cinsel bakımdan hiçbir önemli etki yapmamıştı.

Adelaida İvanovna, kaçırıldıktan hemen sonra kocasından sadece ve sadece nefret ettiğini, başkaca da bir şey olmadığını görüvermişti. Bu yüzden bu evliliğin nasıl sonuçlanacağı son derece hızlı bir şekilde anlaşılmıştı. Ailenin oldukça kısa bir sürede olayı kabullenmiş ve kaçan kızlarına draomasını vermiş olmasına rağmen karıkoca arasında çok düzensiz bir yaşam ve ardı arkası kesilmeyen kavgalar başlamıştı. Genç kadının Fedor Pavloviç'ten çok daha fazla soyluluk ve yücelik gösterdiği anlatılırdı. Sonradan anlaşıldığına göre, Fedor Pavloviç, o zamanlar kadının yirmi beş bin rubleyi bulan bütün parasını daha eline geçer geçmez bir defada elinden alivermiş, Adelaida İvanovna için o günden sonra bu binlikler kesinlikle hayal olmuştu. Kadına çeyiz olarak verilmiş olan köyü ve oldukça iyi durumdaki şehir evini de Fedor Pavloviç, uygun bir tutanak hazırlayarak kendi üzerine geçirmek için uzun bir süre var gücüyle uğraşmıştı. Hem her dakika arsızca

şantajları ve yakarmalarıyla karısında kendisine karşı uyandırdığı nefret ve tiksintiyle, hem de kadıncağızın ruhsal yorgunluğu yüzünden bunu nerdeyse başaracaktı. Neyse ki, Adelaida İvanovna'nın ailesi devreye girdi de anaforcuya bir parça engel oldular. Karıkoca arasında sık sık kavgalar olduğu da herkesçe bilinen bir şeydi. Ama söylendiğine göre, dayak atan Fedor Pavloviç değildi, tam tersine ateşli, gözü pek, esmer, sabırsız ve şaşılacak bir fizik gücüne sahip olan Adelaida İvanovna'dan kendisi dayak yiyordu. Sonunda kadın evi terk etti ve Fedor Pavloviç'i kucagında üç yaşındaki Mitya'yla bırakıp yoksulluktan nefesi kokan papaz okulu mezunu bir öğretmenle kaçtı. Fedor Pavloviç, evde hemen koca bir harem kurdu ve çok iğrenç içki âlemleri yapmaya başladı. Boş zaman bulduğunda ise neredeyse bütün vilayeti dolaşüyor ve herkese, her karşılaştığı kişiye kendisini terk eden Adelaida İvanovna'yı gözyaşları içinde şikâyet ediyordu. Üstelik evlilik yaşamı hakkında bir insanın karısına bile anlatmaktan utanacağı ayrıntıları anlatıyordu. Asıl önemlisi, herkesin önünde gülünç bir gücenmiş koca rolünü oynamak ve hatta kırgınlığının ayrıntılarını abartarak anlatmak adeta hoşuna gidiyor ve ruhunu okşuyordu. "Bütün kederinize rağmen unvan kazanmış gibi mutlusunuz, Fedor Pavloviç!" diye alay ediyorlardı. Hatta birçokları, onun bir soytarının yenilenmiş görüntüsü içinde olmaktan memnun olduğunu, kahkahaları artırmak için bile bile kendi gülünç durumunun farkında değilmiş gibi bir görüntü yarattığını da ekliyorlardı. Kim bilir, belki de bu onun içinden geliyor ve saflığından böyle yapıyordu. Sonunda kaçak karısının izini bulmayı başardı. Zavallı kadının Petersburg'daydı. Papaz okulu mezunuyla birlikte buraya taşınmış ve tam anlamıyla kendini özgürlüğün kollarına atmıştı. Fedor Pavloviç hemen harekete geçti ve Petersburg'a gitmek için hazırlanmaya başladı. Ne için olduğunu kuşkusuz kendisi de bilmiyordu. O zaman gitmesi belki de doğruydu; ama bu kararı alıp da yola çıkmadan önce cesaretlenmek için tekrar sınırsız bir sarhoşluğa dal-

makta hiçbir mahzur görmemişti. İşte tam bu sırada karısının ailesi, Adelaida İvanovna'nın Petersburg'da öldüğü haberini aldı. Nasıl olduysa birdenbire bir tavan arasında ölmüştü. Bazı söylentilere göre tifodan, bazılarına göre ise açlıktan. Fedor Pavloviç, karısının ölüm haberini öğrendiğinde sarhoşmuş, sokaklarda koşmaya ve ellerini göğe kaldırarak sevinçten, "İşte şimdi azat ettin," diye bağır-maya başladığını söylerler. Bazılarına göre de, küçük bir çocuk gibi hıçkırma hıçkırma ağlamış. Herkes ondan tiksindiği halde bu halini görmek acı vericiymiş. Her ikisi de mümkündür, yani bir yandan kendi kurtuluşuna sevinmiş, bir yandan da kurtarıcısına ağlamış olabilir. Çoğu durumlarda insanlar, hatta caniler bile genellikle düşündüğümüzden çok daha saftırlar. Biz de öyleyiz ya.

II

İLK OĞLUNU BAŞINDAN ATTI

23

Böyle bir adamın nasıl bir terbiyeci ve nasıl bir baba olabileceğini tasavvur edebilirsiniz. Tam beklendiği gibi bir baba olmuş, yani Adelaida İvanovna'dan doğan çocuğunu tamamen bir kenara atmıştı. Bu, çocuğa duyduğu kinden ya da kırgın bir kocanın duygularından değil, sadece onu tümüyle unutmış olmasındandı. Herkesi göz yaşları ve yakınmalarıyla bıktırıp evini iğrenç bir batakhane haline getirirken evin sadık uşağı Grigoriy, üç yaşındaki Mitya'yı himayesine almıştı. Eğer Grigoriy ilgilenmeseydi o sıralarda çocuğun gömleğini bile değiştirecek kimse yoktu. Üstelik anne tarafından akrabaları da onu unutmış gibiydiler. Büyükbabası, yani Adelaida İvanovna'nın babası Bay Miusov, o sırada artık hayatta değildi; dul karısı, yani Mitya'nın anneanesi Moskova'ya taşınmış ve çok hastalanmıştı. Adelaida İvanovna'nın kız kardeşleri ise evlenmişlerdi. Böylece Mitya'nın hemen hemen bir yıl boyunca uşak kulübesinde, Grigoriy'in yanın-

da kalması gerekti. Gerçi, baba, bir oğlu olduğunu arada bir hatırlıyordu, ama iğrenç rezaletlerinde çocuğun kendisine ayak bağı olabileceğini düşünerek hemen kulübeye geri gönderiyordu. Ancak bir rastlantı oldu ve Adelaida İvanovna'nın kuzeni, uzun yıllar yurtdışında yaşamış olan Pyotr Aleksandroviç Miusov Paris'ten geri döndü. O zamanlar henüz çok genç bir adam olmasına rağmen Miusovlar arasında dikkati çeken biriydi. İyi eğitim görmüş, başkentte ve yurtdışında yaşamış, üstelik tüm yaşamı süresince Avrupalı olabilmiş, hayatının sonuna doğru kırklı ve ellili yılların¹ liberalleri arasına katılmıştı. Kariyeri süresince Rusya'da olsun, yurtdışında olsun döneminin en liberal kişilerinden pek çoğuyla ilişkide bulunmuş, Proudhone'u da Bakunin'i de şahsen tanımıştı. Seyahatlerinin sonuna denk düşen kırk sekiz yılındaki Paris Şubat Devrimi'nin üç gününü anımsamayı, barikatlarda bu devrimin katılımcısı olduğunu ima ederek anılarını anlatmayı özellikle pek severdi. Bu onun en sevdiği gençlik anılarından biriydi. Eski ölçülere göre bin kadar toprak kölesi bulunan bir mülke sahipti. Mükemmel mülkü kasabamızın çıkışında, ünlü manastırımızın topraklarına bitişik bulunuyordu. Pyotr Aleksandroviç, henüz çok genç olduğu yıllarda, mirası alır almaz nehirde balık avlama hakkı ya da ormanda ağaç kesme hakkı için, tam olarak bilemiyorum, uzayıp giden bir dava açmıştı. "Ruhban"a karşı dava açmayı aydın bir insanın yurttaşlık görevi saymıştı. Pek tabii olarak anımsadığı ve hatta bir zamanlar dikkatini çekmiş olan Adelaida İvanovna'nın başına gelenleri işittikten ve geride Mitya'nın kaldığını öğrendikten sonra Fedor Pavloviç'e karşı duyduğu tüm gençlik öfkesine ve nefretine rağmen bu işe karıştı. Fedor Pavloviç'le de ilk olarak o zaman tanıştı. Çocuğun eğitimini üzerine almak istediğini açıkça söyledi. Çok uzun zaman sonra anlattığına göre, Fedor Pavloviç'le Mitya hakkında konuşmaya başladığında beriki, hangi çocuktan söz edildiğini bir süre hiç anla-

¹ Yazar 1840 ve 1850 yıllarını kastediyor. (Ç.N.)

mamış gibi görünmüş ve hatta kendisinin evde bir yerlerde küçük bir oğlu olduğuna sanki hayret etmiş. Pyotr Aleksandroviç'in sözlerinde abartma olsa bile, yine de gerçeğe uyan bir şeyler vardı. Ama Fedor Pavloviç, gerçekten de tüm hayatı boyunca kendini göstermeyi, birdenbire önünüzde beklenmedik herhangi bir rolü oynamayı, en önemlisi de hiç gereği yokken, hatta örneğin bu olayda olduğu gibi, kendisine açıkça zarar vererek rol yapmayı pek sevmiştir. Bununla birlikte, bu özellik, sadece Fedor Pavloviç'te değil, pek çok insanda, hatta son derece akıllı insanlarda bile bulunan bir özelliktir. Pyotr Aleksandroviç, işi hararetle takip etti ve hatta annesinin ölümünden sonra çocuğa bir çiftlik, ev ve arazi kaldığı için vasi bile tayin edildi (Fedor Pavloviç'le birlikte.) Mitya, bu kardeş çocuğu dayının evine geçti, ama bu dayının da bir ailesi yoktu. İşlerini yoluna koyup mülklerinden gelen paraları aldıktan sonra alalecele uzun süre kalmak üzere Paris'e gidince çocuk da kardeş çocuğu teyzelerden birine, Moskovalı bir hanımefendiye verildi. Paris'e yerleştikten sonra Pyotr Aleksandroviç de çocuğu unuttu, özellikle de hayalini o kadar etkileyen ve tüm yaşamı süresince unutamadığı Şubat Devrimi başladığında. Moskovalı hanımefendi de öldü ve Mitya, hanımefendinin evli kızlarından birine verildi. Galiba daha sonra da bir daha, dördüncü kez yuva değiştirdi. Artık bu konuyu daha fazla uzatmayacağım. Fedor Pavloviç'in bu ilk çocuğu hakkında daha pek çok şey anlatacağım nasıl olsa. Şimdilik romana başlamak için onunla ilgili en lüzumlu bilgileri vermeye yetineceğim.

Birincisi, Dmitriy Fedoroviç, Fedor Pavloviç'in üç oğlu arasında yine de bir miktar malı olduğu ve rüşünü ispatladığında bağımsız olacağı inancı içinde büyümüş olan tek çocuktur. Gençliği düzensiz geçmişti: Liseyi bitirmedi, daha sonra bir askeri okula girdi, sonra kendini Kafkasya'da buldu, rütbesi yükseldi, düello yaptı, rütbesi indi, tekrar yükseldi, sefahate daldı, oldukça çok para harcadı. Reşit olmadan Fedor Pavloviç'ten para alamayacaktı. O zamana kadar borç yaptı. Babası Fedor Pavloviç'i ilk kez

rüştünü ispatladıktan sonra, kendine ait mallar hakkında konuşmak için memleketimize geldiğinde gördü ve tanıdı. Galiba daha o zamandan babasından hoşlanmamıştı; babasının yanında kısa bir süre kaldı ve sadece bir miktar para almayı başardıktan sonra ve Fedor Pavloviç'ten ne gelirini, ne de değerini bu defa da öğrenemediği (dikkate değer bir durumdur bu) çiftliğinin gelirlerini bundan sonra nasıl alacağı konusunda anlaşarak hemen gitti. Fedor Pavloviç, Mitya'nın kendi mal varlığı hakkında abartılı ve yanlış bilgiye sahip olduğunu daha o zaman hemen fark etmişti (bunu unutmamak gerek). Fedor Pavloviç, kendi özel hesaplarını düşünerek buna çok memnun oldu. Genç adamın havai, delidolu, ihtiraslı, sabırsız, içki âlemlerinde vakit öldüren, eline bir şeyler geçince hemen gevşeyen hovardanın biri olduğunu anlamıştı. Fedor Pavloviç bundan yararlanmaya, yani küçük sadakalarla, uyduruk paralarla onu başından savmaya başladı ve en sonunda aradan dört yıl geçtikten sonra Mitya, sabrını kaybedip babasıyla arasındaki işi kökünden halletmek için tekrar şehrimize geldiğinde onu da derin bir şaşkınlığa düşürecek şekilde anlaşıldı ki, artık hemen hemen hiçbir şeyi yoktu, kalanları saymaya bile değmezdi. Fedor Pavloviç'ten malının tüm değerinden daha fazla para almıştı, hatta belki de kendisi ona borçluydu; o zamanlar kendisinin yapmak istediği şu şu sözleşmelere göre, daha fazla şey isteme hakkına da sahip değildi, vs. vs. Genç adam şaşkına döndü, bunun doğru olmadığından, işin içinde bir hile olduğundan işkillendi, kendini kaybetti ve adeta aklını kaçırdı. İşte bu durum, bir felakete, birinci, yani giriş romanımın konusunu, ya da daha doğru bir deyimle romanın dışardan görünen yüzünü oluşturan felakete neden olmuştur. Ama, bu romana geçerken Fedor Pavloviç'in diğer iki öğlundan, Mitya'nın kardeşlerinden de söz etmek ve nasıl dünyaya geldiklerini açıklamak gerekiyor.

III

İKİNCİ EVLİLİK VE İKİNCİ ÇOCUKLAR

Fedor Pavloviç, dört yaşındaki Mitya'yı başından attıktan çok kısa bir süre sonra ikinci defa evlendi. Bu ikinci evlilik sekiz yıl kadar devam etti. Çok genç bir kadın olan ikinci karısı Sofya İvanovna'yı, şirketteki bir Yahudi'yle birlikte küçük bir taahhüt işi nedeniyle gittiği başka bir vilayetten aldı. Fedor Pavloviç eğlenceye daldığı, içki içtiği, rezaletler çıkardığı halde hiçbir zaman sermayesini bir yerlere yatırmaktan vazgeçmedi ve kuşkusuz her zaman alçakça, ama daima başarılı olarak işlerini yürüttü. Sofya İvanovna, doğuştan kimsesiz "yetimler" dendi. Kim olduğu belirsiz bir diyakozun kızıydı. Velinimeti ve yetiştiricisi olan, ama aynı zamanda canını da çok yakan General Vorohov'un ünlü dul karısının zengin evinde büyümüşü. Ayrıntılarını bilmiyorum, ama sadece şunu işittim: Bu görünüşte kötü olmayan, fakat yapacak başka bir işi olmadığı için tahammül edilmez bir zorbaya dönüşmüş olan yaşlı kadının kaprislerine ve bitip tükenmez başa kakmalarına dayanamayan bu sakın, yumuşak başlı, ağzı var dili yok evlatlığı bir keresinde kilerde kendini astığı ipten kurtarmışlar. Fedor Pavloviç kızı istedi, sorup sovruşturdular ve başlarından defettiler. Ama o, ilk evliliğinde olduğu gibi yaptı ve yetim kıza kaçmayı teklif etti. Kızın bu adam hakkında zamanında daha fazla bilgisi olsaydı asla onun peşinden gitmezdi. Ama olay başka vilayette oluyordu; hem on altı yaşında bir kız velinimeti olan yaşlı kadının yanında kalmaktansa nehre atlamanın daha iyi olacağını düşünmekten başka ne yapabilirdi ki. Böylece zavallı kız, kadın velinimetinden erkek velinimetine geçmiş oldu. Fedor Pavloviç, bu defa bir kuruş bile alamadı, çünkü general karısı öfkelenmişti. Hiçbir şey vermedi, üstelik her ikisine de lanetler okudu; ama Fedor Pavloviç bu kez bir şey almayı hesap etmemiş, sadece bu bakirenin olağanüstü güzelliğine, en çok da onun masum görünüşü-

ne, şehvete düşkün ve şimdiye dek yalnızca kaba kadın güzelliğine ahlaksızca âşık olmuş biri olarak kendisini etkileyen masum görünüşüne vurulmuştu. “Bu masum gözler, o anda benim ruhumu ustura gibi kesmişti,” diyordu sonradan iğrenç bir şekilde kikirdeyerek. Bununla birlikte ahlaksız bir adamda bu durum ancak şehvet düşkünü bir eğilim olabilirdi. Hiçbir mükâfat alamayan Fedor Pavloviç, karısına kibar davranmıyor ve nasıl derler, kadının onun karşısında “suçlu” olmasından, onu “ipten kurtarmış olmasından” faydalanarak, ayrıca onun görülmemiş sessizliğinden ve yumuşaklığından yararlanarak en olağan evlilik kurallarını bile hiçe sayıyordu. Karısı evdeyken eve kötü kadınlar geliyor ve sefahat âlemleri yapıyordu. Somurtkan, ahmak ve inatçı bir ukala olan ve önceki hanımı Adelaida İvanovna’dan nefret eden uşak Grigoriy’in bu defa yeni hanımından yana olduğunu, onu koruduğunu ve onun için Fedor Pavloviç’le bir uşağa hiç de yakışmayacak şekilde kavga ettiğini ve hatta bir keresinde eğlence âlemini ve eve gelmiş olan tüm aşüfteleri kaba kuvvetle dağıttığını önemli bir nokta olarak belirteceğim. Bu talihsiz, ta çocukluğundan beri gözü korkmuş kadın, sonunda kadınlarda görülen bir çeşit sinir hastalığına tutuldu. Bu hastalığa daha ziyade basit halk arasında, hastalıkları yüzünden isterik denilen köylü kadınlarda rastlanır. Korkunç sinir krizleri görülen bu hastalık yüzünden kadıncağız zaman zaman aklını bile kaybederdi. Yine de Fedor Pavloviç’e iki oğul doğurdu: İvan ve Aleksey. Birincisi evliliklerinin ilk yılında, ikincisi üç yıl sonra. Annesi öldüğünde küçük Aleksey dört yaşındaydı. Tuhaf ama onun daha sonra tüm yaşamı boyunca annesini anımsadığını, pek tabii ki hayal meyal, biliyorum. Kadının ölümü üzerine iki küçük çocuğun başına gelenler, birinci oğul Mitya’nın başına gelenlerle aynıydı: Tamamen unutulmuşlar, babaları tarafından yüzüstü bırakılmışlar ve yine Grigoriy’e, onun kulübesine düşmüşlerdi. Annelelerinin velinimetini ve yetiştiricisini, yaşlı, despot general karısı onları bu uşak kulübesinde buldu. Hâlâ hayattaydı ve

Karamazov Kardeşler, edebiyat tarihinde çok az romana nasip olmuş bir üne sahip. Klasik Rus edebiyatının dev yazarı Dostoyevski'nin bu son romanı, Rusya'nın ruhunu simgeleyen temsilcileriyle Karamazov ailesine odaklanmış, ama girmedik alan, değinmedik konu bırakmamış: din, ahlak, baba katli, şiddet, Doğu-Batı sorunu, sınıf mücadelesi, feodalizm, sosyalizm...

Dostoyevski'nin, "Hiçbir romanımı bu kadar önemsemedim," dediği *Karamazov Kardeşler*, daha yayımlandığı tarihten itibaren kült bir eser haline gelmiş ve tüm dünyada büyük tartışmalara yol açmıştır; XX. yüzyılın temel yazınsal izleklerini belirlemiş ve pek çok yazarı peşinden sürüklemiştir. Kitabın yayımlanmasından kısa bir süre sonra ölen Dostoyevski, tıpkı *Suç ve Ceza*'da olduğu gibi bu kitabında da insanlığın evrensel sorunlarını ortaya koyar. *Karamazov Kardeşler*, bu anlamda "kuyuya atılmış bir taş" kadar etkili bir yapıt olarak önemini koruyor.

Türkiye'den 20 çağdaş fotoğrafçı Can Klasikleri'nin bu özel dizisi için 20 kitabın kapak fotoğrafını özgün yorumlarıyla hazırladı.

#dünyaklasikler #rusklasikler #klasikerusedebiyatı
#fondokuzuncuyüzyılrusyası #açatıkusyası #kardeşlik #alyoşa
#büyükengelsyanı #rafa #canayet #dava #çığatayna #psikolojikroman

Kapak Fotoğrafları: Dilara Örsöz

 can

canayinlari.com | [f](#) | [s](#) | [t](#) canayinlari

roman

9 789750 738241

9 789750 738241